

inspire!

INSPIRATIE VOOR KERAMIEK IN OPENBARE RUIMTE

IN DEZE UITGAVE

Bijpassende bestrating

Van 'kaal en verlaten' naar 'kleur en warmte'

Beste openbare ruimte

02 | 2018

www.inspire-openbareruimte.nl

DAAN ELSTAK
Productmanager straatbakstenen

Keramiek voor smart cities en village marketing

Een integrale oplossing voor een gezonde en vitale stad. Zo omschrijft TNO 'smart cities'. Bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid zijn innig verbonden met luchtkwaliteit, geluid en energievoorziening. Opgeteld heeft het invloed op de gezondheid van inwoners en de economische vitaliteit van de stad.

Kleinere kernen investeren juist in hun intrinsieke kwaliteiten. Rust, karakter en veiligheid zorgen voor onderscheidend vermogen en zo voor nieuwe inwoners en meer bezoekers. Waarden die via 'village marketing' dapper worden uitgedragen.

De hoogconjunctuur zorgt voor een brede inhaalslag voor gemeentelijke infraprojecten en herontwikkeling. Oude industriële gebieden krijgen nieuwe woon-werk functies. Dorpspleinen worden in ere hersteld; van functioneel naar mooi, van parkeerplaats naar een lekkere ruimte waar het weer goed toeven is.

De investeringen in een kwalitatieve buitenruimte lonen. Bij die opwaardering kiezen gemeenten vaker voor gebakken straatsteen. Wienerberger helpt graag bij het kiezen van passende keramische bestrating. Met alle mogelijkheden om Nederland te verduurzamen en mooier te maken.

Inspiratie voor keramiek in de openbare ruimte, dat willen graag laten zien in dit magazine. Veel leesplezier. Kijk ook eens online, inspire-openbareruimte.nl.

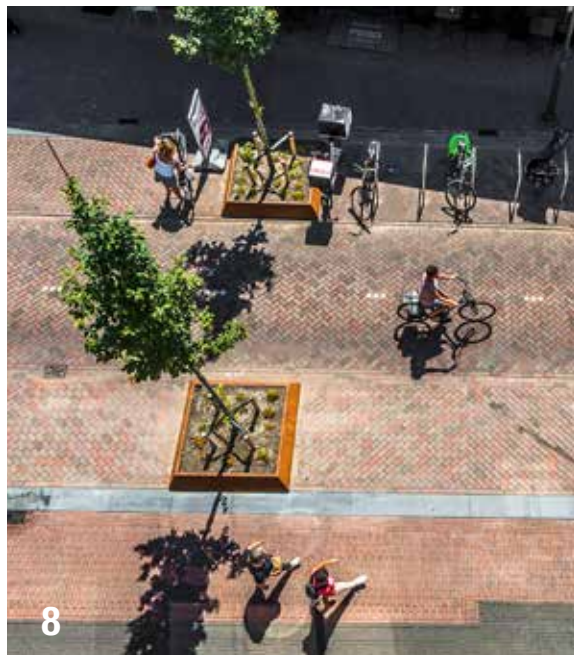
Daan Elstak

COLOFON

INSPIRE! Uitgave van Wienerberger BV **REDACTIE** Tanja Bongers, Daan Elstak, Ruud Knipping, Jolanda Stam, Insight communicatie, Nico de Bruin copywriter **FOTOGRAFIE** Teo Krijgsman Photoworks (pag 8-9, 20 t/m 24), Debbie De Brauwer (pag 14-15), Fotografie Ruud Peijnenburg (overige) **VORMGEVING** SpringDesign **OPLAGE** 3.500 **IDEE?** Suggesties over projecten die aandacht verdienen in Inspire? Laat het ons weten via info.nl@wienerberger.com.

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming van Wienerberger worden gekopieerd of gedupliceerd.
www.inspire-openbareruimte.nl

8

14

20

EIGEN SIGNATUUR

- 4 **BIJPASSENDE BESTRATING**
Met een blijvend mooi karakter
- 5 **MAARSEN-DORP**
Historische mix in centrum
- 6 **ZALK**
Herbestrating historisch kerkplein
- 7 **ELBURG**
Herontwikkeling historisch havengebied

LEEFBAARHEID

- 8 **BEVERWIJK**
Winkelstraat van 'foeilijk' naar 'fantastisch'
- 10 **RIJSSEN**
Van 'kaal en verlaten' naar 'kleur en warmte'
- 14 **KOKSIJDE**
Straatbakstenen wijzen de weg
- 16 **BREDA**
De beste openbare ruimte

KLEUR

- 18 **STEDUM**
Maritiem mozaïek
- 20 **ROTTERDAM**
Uitbundig kleurenpalet

PASSENDE OPLOSSING VOOR UITBREIDING BESTAANDE BESTRATING

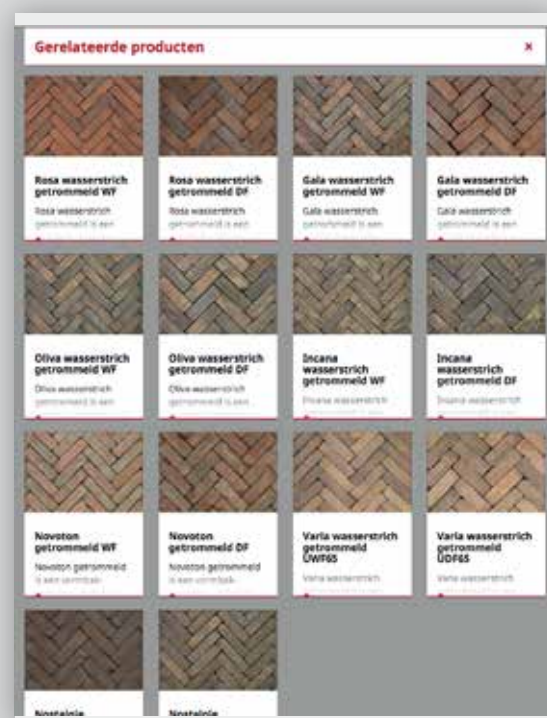
Vanwege het duurzame en blijvend mooie karakter, wordt gebakken bestrating in grote mate hergebruikt. Bij uitbreiding kan het wenselijk zijn om met nieuwe straatstenen exact aan te sluiten op de bestaande bestrating. De keuzemogelijkheden hiervoor zijn nu uitgebreider dan ooit.

Straatbakstenen hebben de toekomst, maar gelukkig vaak ook een verleden. Want wist je dat gebakken bestrating alleen maar mooier wordt met de jaren? En met een gemiddelde levensduur van meer dan 125 jaar is het niet vreemd dat ze veelvuldig hergebruikt worden. Nederlandse gemeenten worden zich steeds meer bewust van de duurzaamheid, het blijvend mooie karakter en waarde van straatbakstenen.

AUTHENTIEKE UITSTRALING, OP MAAT SAMENGESTELD

Om zo goed mogelijk aan te sluiten bij bestaande bestrating, biedt Wienerberger een specifiek assortiment onbezande, getrommelde straatbakstenen onder de noemer Oudhollands. Beschikbaar in waalformaat en dikformaat. Op specificatie van de opdrachtgever is het mogelijk om verschillende kleuren straatbakstenen te mixen. Hierdoor wordt de overgang van oude naar nieuw getrommelde bestrating nauwelijks zichtbaar.

PRAKTIJKVOORBEELDEN Wienerberger helpt je graag om een goede keuze te maken bij de behoefte aan bijpassende, gebakken bestrating. Nieuwsgierig naar enkele praktijkvoorbeelden? Bekijk de voorbeeldprojecten op de volgende pagina's.

ASSORTIMENT Benieuwd naar de mogelijkheden binnen het onbezande getrommelde assortiment straatbakstenen. Kijk dan op

wienerberger.nl/informatie/oudhollands

HISTORISCHE MIX IN CENTRUM MAARSSSEN-DORP

1 CASE

Maarssen-Dorp is een historisch plaatsje dat onderdeel uitmaakt van de Gemeente Stichtse Vecht.

Het sfeervolle centrum heeft met z'n grachtjes en eeuwenoude grachtenpanden wel wat weg van Amsterdam, maar dan op veel kleinere schaal. Een deel van het centrum, de Kaatsbaan, is in 2012 autovrij gemaakt.

OUD EN NIEUW Voor de herbestrating koos de gemeente voor een specifieke sortering straatbakstenen; de Novoton wasserstrich getrommeld met een aanvulling van Brons wasserstrich getrommeld. De nieuwe straatbakstenen werden toegepast in de rijbaan, terwijl voor de trottoirs de eerder geleverde straatbakstenen werden hergebruikt.

HISTORISCHE UITSTRALING Projectleider Civiele Techniek Adriaan Drenth: "In totaal ging het om 1.700 m² herbestrating. Omdat bij de herinrichting de rijbaan met oude gebakken dikformaten verviel, moesten er waalformaten bijgeleverd worden. De specifieke mix is onder meer afgestemd op de panden in het oude centrum. Het resultaat voldoet aan onze verwachtingen, omdat de mix van nieuw gebakken waalformaten de uitstraling geeft van een oude verharding. Ook de inwoners en ondernemers zijn tevreden over de uitvoering en het eindresultaat."

»Het resultaat voldoet aan onze verwachtingen, omdat de mix van nieuw gebakken waalformaten de uitstraling geeft van een oude verharding«

Adriaan Drenth,
Projectleider Civiele Techniek

HERBESTRATING HISTORISCH KERKPLEIN ZALK

CASE 2

Zalk is een prachtig dorp, gelegen op de zuidoever van de IJssel. Van oorsprong behoorde Zalk tot de Heerlijkheid Zalk en Veecaten. Sinds 2001 is Zalk een van de kleine kernen van de gemeente Kampen.

Het dorp heeft een prachtige historische kern met als belangrijkste monumenten de Romaanse Sint-Nicolaaskerk en het naastgelegen Schultehuis; beide gelegen aan het historische Kerkplein.

SAMEN MET DE BEWONERS In het voorjaar van 2016 is het plein opnieuw ingericht, volledig naar de wensen van de bewoners en binnen de kaders van de gemeente. Voor het maken van het ontwerp, riep de gemeente de hulp in van Joukje Bos-Eikelboom, zelfstandig tuin- en landschapsontwerper van Buro Hoflaan, gevestigd te Vorchten. Vanuit de gemeente werd het proces begeleid door Peter Bos.

Joukje: "Samen met de bewoners die rondom het Kerkplein wonen en een afgevaardigde van Dorpsbelangen is er een ontwerp gemaakt. Er is ook samen nagedacht over de materialisering, zoals de lantaarnpalen, bankjes en straatstenen. De gemeente heeft voor alle te maken keuzes een aantal opties neergelegd, passend bij de historische plek."

ZALKER-MIX Om aan te sluiten bij de oude klinkerverharding in de kern van Zalk, is gekozen voor een op maat gemaakte mix van Wienerberger; de Zalkermix in dikformaat. Joukje: "We hebben een aantal kleuren bakstenen door Wienerberger laten leveren. Ter plekke hebben we de stenen uitgelegd en gekeken welke mix het beste paste bij de huidige bestrating en de plek. Wienerberger bood ons de mogelijkheid om stenen naar wens te mixen, zodat we een levendig en passend beeld konden creëren. Vooral op historische plekken waar nog oude bestrating ligt waarbij je wilt aansluiten, is dit heel fijn."

GETROMMELDE STENEN Joukje: "De 'oude look' van de bestrating hebben we kunnen creëren door gebruik te maken van getrommelde stenen in een gemêleerde samenstelling. Het resultaat is zeer geslaagd en de bewoners zijn erg tevreden, zowel over de bestrating als over de herinrichting. Het plein leeft weer: mensen wonen er met plezier en komen samen op de nieuwe bankjes. Ook wordt het plein gebruikt voor dorpsfeestjes en festiviteiten. De prachtige lindes op het plein geven het geheel extra charme."

»Wienerberger bood ons de mogelijkheid om stenen naar wens te mixen, zodat we een levendig en passend beeld konden creëren«

Joukje Bos-Eikelboom,
Landschapsontwerper

HISTORISCHE BESTRATING VOOR HAVENGEBIED ELBURG

CASE 3

Prachtig gelegen aan de randmeren ligt Elburg, een bezienswaardig oud stadje. Elburg kent een grote monumentendichtheid en beschikt over sfeervolle horecagelegenheden, een jachthaven en diverse toeristische ondernemers.

Het is dan ook een gewilde plek voor watersportliefhebbers, fietsers en wandelaars. De oude kern heeft een middeleeuws rechthoekig stratenplan, omringd door prachtige wallen, grachten en stukken stadsmuur.

MEER REURING Als Civieltechnisch projectleider van de Gemeente Elburg is Gerard Riezebos betrokken bij de nieuwe visie 'Herontwikkeling havengebied'. Hij vertaalde de ideeën van de diverse deelprojecten naar technisch haalbare ontwerpen. Het deelproject 'Uitbreiding haven en inrichting plein' is gestart in september 2017 en werd in juni 2018 opgeleverd. Speerpunten van het totaalplan waren uitbreiding van de parkeercapaciteit, het vergroten van het wateroppervlak van de haven en het inrichten van een verblijfsgebied (plein) om meer reuring aan de noordzijde van Elburg te creëren.

PASSENDE BESTRATING Het ontwerp is gebaseerd op de historische haven, waarbij de verbinding van de stad naar het plein is vormgegeven door

aan te sluiten op de bestaande gebakken materialen. Zo is er een logische looproute gecreëerd. Gerard: "De keuze voor de steen was eenvoudig. In 2008 is de Havenkade opnieuw ingericht en bestraat met de Novoton wasserstrich getrommeld, omdat deze qua kleurstelling goed bij de klinkers uit de historische binnenstad past. Belangrijk onderdeel van het huidige plan was om een verbinding te leggen tussen de historische binnenstad en het nieuwe plein. Door het gebruik van dezelfde klinkers werd aan deze randvoorwaarde voldaan."

VOLLEDIG DRAAGVLAK Voor Elburg is de herontwikkeling van het havengebied een uniek project. Gerard: "Extra bijzonder aan het project is dat plannen samen met alle belanghebbenden - vertegenwoordigd in de klankbordgroep - tot stand zijn gekomen. Samen hebben we het ontwerp gemaakt, waardoor er volledig draagvlak was. Het resultaat is een groot succes gebleken, met alleen maar blijde mensen!"

»De verbinding tussen de historische binnenstad en het nieuwe plein werd gelegd door het gebruik van dezelfde klinkers«

Gerard Riezebos,
Civieltechnisch projectleider

»In de aanbesteding hebben we veel rekening gehouden met de wensen van de winkeliers en van het winkelend publiek«

Brian Hansen,
KWS infra projectleider

Herstel van de
klassieke geleding
van de straat.

WINKELSTRAAT VAN 'FOEILELIJK' NAAR

De Breestraat had ooit een zekere grandeur en was dé winkelstraat van 'Wijk'. Verworden tot een betonnen winkelstraat in verval, formuleerde de gemeente drie pijlers onder een ingrijpend herstelplan.

De eerste pijler was de fysieke ruimte. De Breestraat, Zeestraat en aanloopstraten kregen een keramische upgrade. Redenen om van beton naar gebakken bestrating te switchen waren de duurzaamheid en uitstraling. Pijler twee: een winkelprogramma. Om de leegstand tegen te gaan, kwam er een starterskorting om het ondernemers aantrekkelijker te maken zich te vestigen. De gemeente acteerde als regisseur in het overleg met tientallen pandeigenaren. De derde pijler: een communicatiecampagne met een accent op gastvrijheid.

GRAUW EN LEIJK Het is 2014 als de regionale pers meermalen bericht over de leegstand, de te brede stoepen en de verkeersdruk. "Mensen lopen hier niet meer met plezier. Te weinig bankjes, lelijk en ongezellig. Vroeger stonden hier prachtige bomen, nu is het grijs en lelijk." Het college formuleert een ambitieus plan, met als centrale doelstelling "een attractief en gastvrij winkelcentrum voor Beverwijk en

de IJmond, waar men efficiënt en comfortabel boodschappen kan doen, maar ook gezellig kan winkelen. De Breestraat, een combinatie tussen een stadsstraat en een brink, vormt samen met de zijstraten een samenhangende stedelijke ruimte."

TROTS In 2016 gaat de gemeenteraad unaniem akkoord met de voorgestelde pijlers. De oude bestrating en veel beton gaan eruit, de bomen worden vervangen en er komt een autovrij pleintje. Wim Voogt van OKRA landschapsarchitecten: "Een aantrekkelijke binnenstedelijke ruimte met volop ruimte voor ontmoeten en verblijven. De 500 meter lange Breestraat krijgt een sequentie van ruimtes met verschillende belevingen en een dynamisch lichtplan. De nieuwe stadsbomen zijn voorzien van een duurzame groeiplaats met een circulair regenwaterontwerp."

“GEBAKKEN BESTRATING: AANTREKKELIJK EN GEZELLIG”

De herinrichting van de Breestraat werd uitgevoerd door KWS Infra. KWS' projectleider Brian Hansen is heerlijk enthousiast: “Aantrekkelijk en gezellig, mede door de nieuwe gebakken bestrating in diverse kleuren en patronen, sierlijke openbare verlichting en architectonisch straatmeubilair zoals banken en plantenbakken. In het verleden stonden er veel mooie bomen. De bomen waren geliefd. In het nieuwe ontwerp is hier rekening mee gehouden door veel en verschillende bomen en beplantingen aan te brengen. De werkzaamheden zijn gefaseerd uitgevoerd, zodat de winkeliers minimaal hinder hadden. In de aanbesteding hebben we veel rekening gehouden met de wensen van de winkeliers en van het winkelend publiek. Zo hebben we een winkelpand gehuurd dat is omgetoverd in een informatiecentrum. Het opbreken en het aanbrengen van het straatwerk direct voor de ingangen van de winkels deden we zoveel mogelijk vóór de openingstijden. Verder is voor dit werk voor de eerste keer een elektrische shovel ingezet, voor minder uitlaatgassen in de winkelstraat.”

Mooi straatmeubilair van Rots Maatwerk uit Brummen.

‘FANTASTISCH’

KLEUR REDUCEREN In de omgeving van NS-station Beverwijk was al eerder de keuze gemaakt voor de straatbaksteen Padova genuanceerd. Het OKRA-team trok die lijn niet door. Voogt: “We vonden het voor de Breestraat belangrijk de kleur iets te reduceren. Iets meer bruin, om te voorkomen dat het te fel zou worden. Daarnaast wilden we terug naar de klassieke geleding van de straat, met zwarte plintstoepen langs de gebouwen, Padova-wandelpzones en een gemixt middenvlak in een iets meer zandbruine tint.”

INVESTERING De investering bedraagt 4 miljoen euro. Harde resultaten: de Breestraat kreeg er zeven echt nieuwe winkels bij. Vijf ondernemers zijn verhuisd van andere delen van Beverwijk naar de Breestraat. Citaat van een blijde winkelier: “Ik word hier zo ontzettend vrolijk van. Beverwijk, het is hier fantastisch!” Een trotse inwoner: “Fantastisch, het lijkt alsof de gemeente terug wil naar de tijd dat hier grote bomen stonden.” En: “Eén van de beste acties van de gemeente ooit.”

PROJECTINFO

Opdrachtgever
Gemeente Beverwijk

Ontwerp/architect
OKRA landschapsarchitecten, Utrecht

Aannemer
KWS Infra, Amsterdam-Heerhugowaard

Jaar van realisatie
2017

Straatbakstenen
Rijbaan:
Wienerberger mix KK - Ravenna,
Bruno en Mastiek

Stoepen:
Wienerberger - Padova LF

Strook langs gevels:
Wienerberger – Nero WF

Voor meer informatie wienberger.nl

VAN KAAL EN VERLATEN NAAR KLEUR EN WARMTE

Rijssen-Holten, ruim 38.000 inwoners, is een fusiegemeente uit 2001. In 2008 wordt het oude gemeentehuis in Rijssen gesloopt. Op dezelfde plek verrijst een nieuw gebouw, met daarvoor het Europaplein. Een plein dat recent grondig op de schop ging. Gemeentelijk landschapontwerper Jeroen Korenromp vertelt.

Het oude plein is destijds ontworpen als een 'formeel' voorplein van het gemeentehuis. De ontwerp-opdracht was destijds een obstakelvrij plein voor de maandagmarkt en evenementen. Mede door de crisis werd het aantal evenementen beperkt en ook de markt werd minder. Een functioneel plein, wat toen voldeed aan de eisen. Met een mooie vloer van grijze natuurstenen tegels. Hoogstaand materiaal, maar achteraf gezien erg saai. Ondernemers begonnen te klagen en wezen naar een ander plein, het Tusveld, dat wél leefde.

ACCENT OP LOPER Mede door lekkages in het dak van de parkeergarage onder het plein mochten we beginnen. Voor de maandagmarkt was toen al een nieuwe locatie gevonden. Het college wilde meer leven op het plein. Er was maar één loopbeweging en die was richting gemeentehuis. Die loper, van de liftschacht van de parkeergarage tot aan de entree van het gemeentehuis, hebben we met gebakken klinkers sterk geaccentueerd. Met die loper kreeg het plein drie parallelle vlakken (zie illustratie, red). De driedeling zorgt voor een kleinschaliger, intiemer plein.

KLEURRIJKE MIX Met alleen een andere structuur en een menselijker maat waren we er niet. Om de herbergzaamheid te vergroten is het mooie maar eentonige natuursteen vervangen door een mix van hoogwaardig gebakken straatsteen, voor meer kleur. De bestrating wordt onderbroken door een stippenpatroon. Een aantal stippen is gereserveerd voor groen - lees: ronde plantenbakken van cortenstaal met (meerstammige) bomen. Een interactief speeltoestel moet kinderen trekken en voor de ouders zijn er lange banken gekomen. "Het plein ging van kaal en verlaten naar kleur en warmte, voor meer leven in de brouwerij."

»Van de liftschacht van de parkeergarage tot aan de entree van het gemeentehuis hebben we met gebakken klinkers sterk geaccentueerd«

Jeroen Korenromp,
Gemeentelijk
landschapontwerper

De driedeling zorgt voor een kleinschaliger, intiemer aanvoelend plein.

Een interactief speeltoestel voor de kinderen met lange banken voor de ouders.

PROJECTINFO

Opdrachtgever
Gemeente Rijssen-Holten

Ontwerp/architect
Gemeente Rijssen-Holten
Steggink Infra, Reutum

Aannemer
Reko Raalte, Raalte

Jaar van realisatie
2018

Straatbakstenen
Wienerberger - Porto WF
Wienerberger - Auraton WF
Wienerberger - Westfalen KK

»Om de herbergzaamheid te vergroten is het mooie maar eentonige natuursteen vervangen door een mix van hoogwaardig gebakken straatsteen, voor meer kleur«

Jeroen Korenromp,
Gemeentelijk
landschapontwerper

»Deze getrommelde straatstenen passen perfect bij de authentieke stijl, landelijke omgeving en architectuur van het clubhuis«

Karel Dewitte, Projectleider Antea Group

STRAATBAKSTENEN WIJZEN DE WEG

De aanleg van Golf Ter Hille in de Belgische badplaats Koksijde duurde 15 jaar. Maar dan heb je wel een complex van 84 hectare en een indrukwekkend ecologisch resultaat.

Daarover schreef ook het tijdschrift Publieke Ruimte eerder al een lovende recensie. Citaat: "Alle materialen versterken het natuurlijke karakter van het golfparcours dat hoofdzakelijk bestaat uit gras en zand voor de bunkers. De schuilhutten langs de parcours werden uitgevoerd in hout. Voor de paden rond het clubhuis werd gekozen voor straatbakstenen die hun kleur lang behouden en na verloop

van tijd een aantrekkelijke patine of verwerking zullen vertonen. Dit natuurlijk materiaal past perfect bij de oude en nieuwe gebouwen en ondersteunt de gewenste sfeer: landelijke en stijlvol."

LANDSCHAPPELIJK EN CULTUURHISTORISCH ERFGOED Terug naar het begin. De architect stond voor de opgave om de geschiedenis van de stad, de cultuur, geografische kenmerken en wettelijke bepalingen te integreren. Hoe breng je een polderlandschap samen met het rollende karakter van een golfbaan? Hoe respecteer je landschappelijk en cultuurhistorisch erfgoed? Hoe laat je de natuurlijke waterhuishouding in een laaggelegen gebied intact? Het zijn vragen die toewijding, respect en diplomatie vereisen.

De werkzaamheden begonnen met het openstellen van vier hectare grond voor opgravingen, waarbij structuren van oude waterkanalen en restanten van een abdij uit de 12e eeuw werden blootgelegd. Terwijl golfarchitect Jeremy Pern de lay-out van de greens behandelde, slaagde architect Xavier Donck erin een clubhuis te ontwerpen dat perfect in harmonie was met de landelijke omgeving én de herstelde restanten van een boerenhoeve uit 1698.

KERAMIEK VOOR NATUURLIJKE PADEN Advies- en ingenieursbureau Antea zorgde voor de langjarige projectleiding. Karel Dewitte: "Het terrein is op te delen in verschillende gebieden, elk met hun individuele functie en specifieke eisen aan bestrating. De oprijlaan moest geschikt zijn voor zware voertuigen, bijvoorbeeld brandweerwagens of landbouwvoertuigen. In de parkeergarage was snelle, natuurlijke afwatering van cruciaal belang. De terrassen en looppaden rondom het clubhuis en de groene ruimten grenzen aan het grootste deel van het landschap." Hiervoor werd een mix van twee soorten getrommelde straatbakstenen gebruikt. Voor de looppaden de robuuste en iets strakkere Bruno. Dewitte: "Deze straatstenen passen perfect bij de authentieke stijl, landelijke omgeving en architectuur van het clubhuis. Bovendien benadrukken ze de hoogwaardige ambiance die de golfclub uitstraalt. Duurzaamheid en authenticiteit staan centraal."

PROJECTINFO

Opdrachtgever
Autonoom Gemeentebedrijf (AGB), Koksijde

Ontwerp/architect
Antea Group en Donck Architecten, Gent

Jaar van realisatie
2013-2014

Straatbakstenen
Terrassen:
Wienerberger - Mix getrommeld WF

Looppaden:
Wienerberger - Bruno WF

DE BESTE OPENBARE RUIMTE VAN NEDERLAND

“Breda toont zich eigengereid in een periode dat er voor ruimtelijke ontwerpexpertise en vakmanschap in de uitvoering in veel gemeentelijke organisaties geen plaats meer is.” Aldus de jury over de nieuwe Willemstraat, in 2017 onderscheiden met de Award Beste Openbare Ruimte. Gelauwerd stadsontwerper Harold van den Broek is onze gids door de Bredase Spoorbuurt.

Breda werd begin deze eeuw opgenomen in het HSL-traject en werd daarmee aangemerkt als een Nieuw Sleutelproject. Er kwam geld beschikbaar voor een compleet nieuw station en de inrichting van de buitenruimte. De Spoorbuurt – de schakel tussen station en historische binnenstad – werd in zijn geheel opnieuw ingericht. Het ontwerp ging uit van kwaliteit met behoud van het 19e-eeuwse karakter van de spoorbuurt, maar passend bij de functionaliteit van morgen. Het ontwerp kenmerkt zich door veel symmetrische profielen van de staten, een voorname boomstructuur en gebruik van duurzame materialen.

GROENE HOOFDSTRUCTUUR Ja, de plannen zijn in eigen beheer ontwikkeld, maar niet zonder support. Vier keer per jaar was er overleg met de stads-, spoor- en rijksbouwmeester. Alleen als iedereen achter de plannen stond, werden ze uitgevoerd. De groene lanen vormden een van de elementen waarover iedereen het eens was. Breda kent veel groene lanen en die traditie is doorgezet. Voor de groene hoofdstructuur werden 385 zomerlindes geplant.”

BELEVING VOOR DE VOETGANGER De Willemstraat verbindt het station, Park Valkenberg en de binnenstad. De voetganger staat centraal, zodat die comfortabel en veilig van en naar het station kan wandelen. In het ontwerp is een brede middenloper aangebracht waar ondernemers terrassen kunnen plaatsen. Een zware bomenlaan versterkt het verblijfsklimaat en zorgt voor verkoeling. Interessant is het dynamische lichtbeeld in de staat; 's nachts bijvoorbeeld wordt het maanlicht nagebootst en we kunnen spelen met lichtaccenten. Het biedt extra beleving.

NIEUWE ELAN De Meerten Verhoffstraat en de Emmastraat hebben meer het karakter van een woonstraat, met voldoende ruimte voor parkeren. Deze straten zijn ook de toegang naar het Stationsplein

en representeren daarmee het nieuwe elan van de Spoorbuurt. De Spoorbuurt blijft bereikbaar voor automobilisten en er zijn parkeerplaatsen voor bewoners, ondernemers en bezoekers.”

»Het startdocument voor alle concrete ontwerpogaven repte over ‘eigenheid’ en ‘internationale allure’. Dat is gelukt. ‘Via Breda’ is getransformeerd tot een nieuw stadsdeel met kansen voor wonen, werken en cultuur«

AWARD BESTE OPENBARE RUIMTE

De Willemstraat werd in 2017 winnaar van de Falco Award Beste Openbare Ruimte. Uit het juryrapport: "Een vanzelfsprekend onderdeel van de noord-zuid verbinding. Een beloning voor de lange termijn visie van de gemeente Breda, om op grote schaal openbare ruimte fundamenteel te verbeteren. Je loopt er bijna aan voorbij, maar het voelt prettig. Dat is waar je als ontwerper naar streeft. Het is een hoogwaardige voetgangersroute geworden die zich met een klassieke indeling en moderne detaillering voegt in de context van de 19e-eeuwse spoorbuurt. Een voorbeeld van een tijdloos plan, op contentieuze wijze uitgevoerd door gemeentelijke ontwerpers. Daarin toont Breda zich eigengereid in een periode dat er voor ruimtelijke ontwerp-expertise en vakmanschap in de uitvoering in veel gemeentelijke organisaties geen plaats meer is."

PROJECTINFO

Opdrachtgever
Gemeente Breda

Ontwerp/architect
Gemeente Breda

Aannemer
Van den Elshout & De Bont, Waalwijk

Jaar van realisatie
2017

Straatbakstenen
Wienerberger - Ravenna DF + KK
Wienerberger - Argenti KK

MARITIEM MOZAÏEK

Een opvallend mozaïektapijt van gebakken klinkers voor de vernieuwing van het havengebied in Stedum. Door en voor de bewoners!

Stedum is een dorp (1.100 inwoners) in de gemeente Loppersum. Inderdaad, de veelgeplaagde 'aardgasmunicipiteit', maar dat is een ander verhaal. Het laat onverlet dat Stedum oogt als een ansichtkaart. Een beschermd dorpsgezicht met diverse rijksmonumenten, waaronder de gekende romaans-gotische Bartholomeuskerk uit de 13e eeuw.

Doorn in het oog is het wat troosteloze haventje waar vroeger de goederen van en naar Groningen werden vervoerd. We lezen: "Er stonden wat kademuren of wat daar voor door moest gaan. Het

plein was geen plein maar een terrein. Een verwaarloosde asfaltplaat voor parkerende vrachtwagens en eenmaal per week de visboer en Jan de Patatman.”

DE HUISKAMER VAN STEDUM Het dorp, de aanwonenden en de gebruikers nemen zelf het initiatief om een herinrichtingsplan te maken. Met een veranderde functie van het terrein (wonen) en een concentratie van dorpsactiviteiten is een breed gedragen plan ontstaan met een gebakken en duurzame bestrating in de vorm van een Perzisch tapijt, hiermee wordt het plein de huiskamer van Stedum.

Om het plan te realiseren neemt de gemeente het initiatief om de parkeerfunctie voor vrachtauto's te verplaatsen naar een ander deel van het dorp. Het nieuwe plein is nu volledig te gebruiken voor dorpsactiviteiten en voor het verblijven van toeristen en recreanten. Het haventje zelf is met ingrepen als een boothelling en een nieuwe kade met aanlegvoorzieningen aantrekkelijker gemaakt voor plezierboten.

De financiering is geregeld met geld van de gemeente, de provincie Groningen (leefbaarheid), NAM en diverse fondsen.

»In het dorp is een breed gedragen plan ontstaan met een gebakken en duurzame bestrating in de vorm van een Perzisch tapijt, hiermee wordt het plein de huiskamer van Stedum»

PROJECTINFO

Opdrachtgever

Gemeente Loppersum

Ontwerp/architect

MD Landschapsarchitecten, Haren

Aannemer

Elzinga, Uithuizermeeden

Jaar van realisatie

2018

Straatbakstenen

Rijbaan:

Wienerberger - Padova KK

Looppad:

Wienerberger - Padova DF

Tapijt:

Wienerberger - Paviona WF

Wienerberger - Nero WF

Wienerberger - Siena WF

UITBUNDIG KLEURENPALET VOOR EEN ECHT PLEIN

Een plein met 15.000 bezoekers per dag. 'Maar waar zijn de zebrapaden?' Het is de meest gestelde vraag over het nieuwe plein voor het nieuwe Erasmus Medisch Centrum. Maar die zebrapaden komen er juist niet.

Geopend op 18 mei, kende het Erasmus MC direct de 24-uurs dynamiek van de nabije Rotterdamse binnenstad. Wat heet, het Erasmus is een stad in een stad. Op 420.000 vierkante meter wordt meer energie verbruikt dan in de gemeente Barendrecht. De tijdelijke bevolking van de medische biotoop is gemêleerd: hier komen en gaan iedere dag zo'n 15.000 artsen, verpleegkundigen, bezoekers, patiënten, onderzoekers, studenten, schoonmakers, leveranciers en koeriers. En net als in een echte stad of woonwijk ontstonden nieuwe openbare ruimten zoals een plein, (dak)tuinen, boulevards en lanen. Met vertakkingen, steegjes en vooraf ingecalculeerde sluiproutes.

COMPLEET PLEIN Het nieuwe plein en de groene elementen van de openbare gebieden zijn ontworpen door Juurlink [+] Geluk landschapsarchitecten in opdracht van de gemeente Rotterdam en het Erasmus MC. Essentieel: het plein is onderdeel van een groter verkeersluw gebied. Landschapsarchitect Cor Geluk: "Vroeger had de weg voor het ziekenhuis niets weg van een plein. Nu is het helemaal af, met grote bomen, perkjes met wuivend gras, lange bankjes en kleurrijke klinkers."

»Alle gebouwen van de nieuwbouw zijn wit of van kleurloos glas. Het Erasmiaans Gymnasium aan de overkant daarentegen is van baksteen. Daarom hebben we voor het plein warme kleuren gekozen«

Cor Geluk, Landschapsarchitect

UITBUNDIG Het kleurgebruik voor de bestrating is uitbundig, met een vierkleurige klinkermix. Lichte straatstenen geven het voetgangersgebied aan, de donkere stenen zijn voor het autoverkeer. Ondertussen roept de asfaltstrook voor de ambulances in het midden van de weg de vraag op waar je als automobilist moet rijden. Inderdaad, op de klinkers. Geluk, net voor de opening van het plein: "In het begin zal iedereen in de war zijn. Is het asfalt nu de rijbaan? Waar moet ik heen? Maar na een maand of drie snapt iedereen hoe het werkt."

Wat helpt, is dat het om een 30 km-zone gaat waar fietsers en voetgangers voorrang hebben, zo lang ze maar rekening houden met mogelijk zoevende ambulances. De ambulancebaan is trouwens met grote letters op het wegdek aangegeven.

WARMTE De opdracht voor 'de driehoek voor de deur van de nieuwe hoofdingang' was trouwens ingewikkeld. Aan de ene kant moest het een verblijfsplek worden, zoals de daktuinen en de passage in de nieuwbouw die Geluk ook ontwierp. De ontwerper meent dat hij erin is geslaagd een leuke plek te ontwerpen. Maar waarom die bonte schakering van klinkers in geel, rood en oker? Geluk: "Alle gebouwen van de nieuwbouw zijn wit of van kleurloos glas. Het Erasmiaans Gymnasium aan de overkant daarentegen is van baksteen. Daarom hebben we voor het plein warme kleuren gekozen. Ze mochten niet te donker zijn, je wilt er geen sombere plek van maken."

REACTIES Maar hoe zijn de reacties van het publiek op dit spannende kleurenontwerp? Rotterdammers hebben nogal een eigen mening, toch? Barry Zuidgeest, projectleider gemeente Rotterdam: "Voor zover vast te stellen, lijken de hoofdgebruikers zeer tevreden. Het is een hoogwaardige buitenruimte geworden, ook door de kwaliteit van het materiaal en de opgave om deze in het ontwerp te verwerken."

Lichte straatstenen geven het voetgangersgebied aan, de donkere stenen zijn voor het autoverkeer.

PROJECTINFO

Opdrachtgever

Gemeente Rotterdam
Erasmus Medisch Centrum

Ontwerp/architect

Juurlink [+] Geluk BNSP,
Rotterdam en Amsterdam

Aannemers

Van Dijk Maasland B.V.,
Maasland
Van den Heuvel
Aannemingsbedrijf BV, Heesch

Jaar van realisatie

2017-2018

Straatbakstenen

Wienerberger Mix DF -
Mastiek, Omber,
Paviona en Siena

Geïnspireerd geraakt? Kijk voor meer inspirerende referenties op www.inspire-openbareruimte.nl

www.inspire-openbareruimte.nl

Wienerberger